Вахоцька Ірина,
к.психол.наук., доцент кафедри психології *Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах розбудови громадянського суспільства в Україні, євроінтеграційних прагненнях, різноманітних глобальних викликів, особливо важливим залишається роль освіти як соціального інституту, головного чинника цивілізаційного, технологічного, культурного розвитку суспільства.

Важливість освітньої місії підтверджується актуальними проблемами соціуму щодо формування конкурентоспроможної, соціально успішної особистості. Реалізація такого завдання забезпечується різноманітністю форм, напрямів, організаційних рівнів освітньо-виховної, розвивальної та соціалізуючої діяльності, що дає підстави розглядати позашкільну освіту України як цілісну, структуровану, освітньо-виховну систему.

Особливе місце в системі позашкільної освіти належить позашкільним навчальним закладам.

Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, зростання рівня володіння комп'ютерною технікою суб'єктів освітнього процесу, відкритість освітніх систем, популярність електронних освітніх ресурсів та віртуалізація навчальної діяльності, потреба в інформаційній взаємодії й контактах соціального партнерства, перехід до нової, активної форми фіксації процесу та результатів навчально-виховної діяльності актуалізували проблему формування й розвитку інформаційно-освітнього середовища закладу освіти.

У контексті модернізації змісту позашкільної освіти важливо ураховувати загальні тенденції, що стимулюють корекцію інформаційного, управлінського, методичного та дидактичного забезпечення освітньої діяльності сучасних позашкільних навчальних закладів із використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Теоретичне обґрунтування організаційних, технологічних, психолого-педагогічних умов ефективного функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу дозволить суб'єктам регіональної системи позашкільної освіти змоделювати і створити оптимальну

модель такого середовища, інтегруватися в єдине інформаційно-освітнє середовище Київщини та держави, досягти якості та доступності освітніх послуг в умовах інформатизації, реформування системи освіти й суспільних викликів.

У наукових працях В. Бикова, Р. Гуревича, М. Кадемії, С. Литвинової, М. Смульсон презентовано інформаційно-освітнє середовище як освітню систему, що забезпечує відкритість, варіативність, індивідуалізацію навчання, його адаптацію до здібностей, можливостей, інтересів суб'єктів педагогічної взаємодії, розвиток їхньої самостійності та творчості, доступ до нових джерел навчальної інформації, мотивацію самоосвітньої діяльності, формування інформаційної компетентності тощо. Названі дослідження традиційно стосуються функціонування освітніх середовищ вищих і загальноосвітніх навчальних закладів, у той час як проблема формування інформаційно-освітнього середовища позашкільних навчальних закладів не висвітлена у психолого-педагогічній літературі та потребує ретельного вивчення.

Наявність гострих протиріч між реальним станом розвитку позашкільної освіти (суспільною значимістю, багаторічним досвідом, результативністю функціонування) і хаотичними процесами її реформування й фінансування, варіативність освітніх послуг в умовах жорсткої конкуренції, складність вибору напрямів творчого розвитку дітей сучасними батьками, інформатизація системи освіти мотивує позашкільні навчальні заклади до формування власного інформаційно-освітнього середовище та його інтеграції в єдиний інформаційний простір. Багатофункціональний веб-сайт (портал), електронні портфоліо педагогічних працівників і вихованців гуртків, тематичні медіатеки та електронні бібліотеки, дистанційні навчальні курси для вихованців тощо стають невід'ємною складовою структури й функціонування кожного позашкільного навчального закладу, дієвим механізмом фронтування ринку освітніх послуг, задоволення запитів і потреб його споживачів, гарантією позитивного іміджу та конкурентоспроможності.

Поняття "інформаційно-освітнє середовище" по-різному тлумачиться в сучасній психолого-педагогічній науці, що демонструє ємкість його сутності та альтернативність поглядів дослідників. На думку вчених, інформаційно-освітнє середовище – це: системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, яке нерозривно пов'язане з людиною як

суб'єктом освітнього процесу (О. Ільченко) [5]; організаційно-методичні засоби, сукупність технічних і програмних засобів зберігання, оброблення, передавання інформації, що забезпечують оперативний доступ до інформації і здійснення освітніх наукових комунікацій (О. Соколова) [3]; система, у якій на інформаційному рівні задіяні та пов'язані між собою всі учасники освітнього процесу: адміністрація закладу – педагоги – учні – батьки (О. Кравчина) [5].

В. Ясвін вважає, що інформаційно-освітнє середовище ґрунтується на інтеграції інформації (на традиційних і електронних носіях), комп'ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, віртуальних бібліотек, розподілених баз даних, навчально-методичних комплексів і розширеного апарату дидактики [4]. Інформаційно-освітнє середовище постійно розвивається, уможливлює реалізацію нових раціональних підходів, застосування інноваційних форм і методів навчання (В. Биков, В. Кухаренко) [1]; забезпечує сприятливі умови для особистісного та професійного розвитку активної, творчої, компетентної особистості, здатної до рефлексії, розв'язання різноманітних проблем (навчальних, дослідницьких, побутових), створення нових знань, ефективного визначення своєї життєвої позиції (А. Кудін, Н. Морзе, О. Спірін) [3; 7].

Теоретики і практики сучасної психолого-педагогічної науки єдині в тому, що *інформаційно-освітнє середовище (ІОС)* – це цілісна система, яка складається із сукупності підсистем, що функціонують і забезпечують педагогічну взаємодію учасників освітнього процесу на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів (насамперед – інформаційно-комунікаційних технологій) [1; 3].

Мета інформаційно-освітнього середовища позашкільного навчального закладу – формування інтелектуально та творчої розвиненої особистості (керівника, педагога, вихованця), яка володіє високим рівнем розвитку інформаційної компетентності та функціонально готова до використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській, методичній, навчальній, виховній, дозвіллєвій, самоосвітній діяльності.

Отже, інформаційно-освітнє середовище сучасного позашкільного навчального закладу має забезпечити:

- створення та поширення електронних навчальних матеріалів – навчальних програм, навчальних (навчально-методичних) посібників, методичних рекомендацій тощо, які мають суттєві переваги порівняно з паперовими аналогами (можливість більш оперативного оновлення даних, доступність, невисока вартість, можливість додавати мультимедійні компоненти та інше);
- розвиток персоніфікованого комп'ютерно-інтегрованого навчального середовища, у якому б забезпечувалося гнучке налаштування сервісів і технологій відповідно до індивідуальних потреб учасників навчально-виховного процесу (розроблення та застосування дистанційних навчальних курсів, електронних засобів навчального призначення);
- створення й підтримування відповідних платформ, мереж, сервісів, які дозволили б педагогічним працівникам обмінюватися позитивним досвідом, авторськими напрацюваннями з вітчизняними й зарубіжними колегами, що сприятиме підвищенню якості навчання та виховання (використання хмарних сервісів і соціальних мереж з метою освітньої взаємодії та партнерства);
- забезпечення прозорості й відкритості даних про функціонування позашкільного навчального закладу для споживачів освітніх послуг, громади, органів місцевого самоврядування, зокрема, про професійні та творчі досягнення, навчальні програми, упровадження інноваційних технологій, методик, ключові управлінські рішення тощо [7].

Очевидно, що перспективним напрямом модернізації змісту позашкільної освіти в умовах її реформування та суспільних викликів є формування інформаційно-освітнього середовища позашкільних навчальних закладів, удосконалення матеріально-технічного, психолого-педагогічного, дидактичного, комунікативного забезпечення позашкільного освітнього процесу, що включає засоби навчання, які базуються на нових інформаційно-комунікаційних технологіях.

Список використаних джерел

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В.Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
2. Гаврилюк В.Ю. Створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного

навчального закладу : методичний посібник / В.Ю. Гаврилюк. – Біла Церква : КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2016. – 48 с.

3. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання : інноваційний підхід : навчальний посібник / Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Шевченко Л.С. ; за ред. Гуревича Р.С. – Вінниця : Планер, 2013. – 499 с.

4. Інтелектуальний розвиток дорослих у віртуальному освітньому просторі : монографія / [М.Л. Смульсон, Ю.М. Лотоцька, М.М. Назар, П.П. Дітюк, І.Г. Коваленко-Кобилянська та ін.] ; за ред. М.Л. Смульсон. – К. : Пед. думка, 2015. – 221 с.

5. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу / [Кадемія М.Ю., Козяр М.М., Ткаченко Т.В., Шевченко Л.С.]. – Львів : СПОЛОХ, 2008. – 186 с.

6. Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого навчального середовища : монографія / [Н.Копняк, Г.Корицька, С.Литвинова, Ю.Носенко та ін.] ; за заг. ред. С.Г. Литвинової. – К. : Компринт, 2015. – 163 с.

7. Організація навчальної діяльності у комп’ютерно орієнтованому навчальному середовищі : [посібник] / Ю.О. Жук, О.М. Соколюк, Н.П. Дементієвська, О.П. Пінчук / за ред. Ю.О. Жука. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 128 с.